

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К.Д.УШИНСЬКОГО»

Іванніков Сергій Іванович

УДК 371+373.1+377.35

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ
ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ
ІНДИВІДУАЛЬНО-ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ПІДХОДУ
У ФІЗИЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Одеса – 2013

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор

КАРПОВА Елла Едуардівна,

Державний заклад «Південноукраїнський

національний педагогічний університет

імені К.Д. Ушинського»,

завідувач кафедри дошкільної педагогіки

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор

Комар Ольга Анатоліївна,

Уманський державний педагогічний

університет імені Павла Тичини,

завідувач кафедри фахових методик та

інноваційних технологій у початковій школі;

кандидат педагогічних наук, доцент

Турчак Анатолій Леонідович,

Кіровоградський національний університет

імені Володимира Винниченка,

декан факультету фізичного виховання

Захист відбудеться 02 липня 2013 р. о 10.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.053.01 Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» за адресою: 65029, м. Одеса, вул. Ніщинського, 1.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» за адресою: 65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 36.

Автореферат розісланий «31» травня 2013 р.

Учений секретар

спеціалізованої вченої ради

О.С. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Гуманістичний характер розвитку сучасної початкової освіти пов'язаний з пошуком шляхів і педагогічних засобів, що забезпечують розкриття індивідуальності і творчого потенціалу кожної дитини. За умов високих темпів життя, складності навчальної діяльності в інформаційному суспільстві, досягнення цієї мети потребує особливої уваги до фізичного стану і здоров'я учнів. Про це наголошено у Концепції фізичного виховання дітей та молоді (2004), нових державних стандартах початкової освіти і програмах фізичного виховання учнів (2012).

Сьогодні значна кількість дітей, які приходять до початкової школи, вже мають функціональні порушення, відставання біологічного віку, виявляються психологічно і фізично не готові до опанування шкільної програми (М. Антропова, Е.Вайнер, І. Глинянова, О.Комар, М.Мирочник, Є. Шулгін та інші). Умови і сучасні технології навчання у школі провокують подальше зниження показників здоров'я дітей, розвиток хронічних захворювань, депресію і т. ін. (Е. Казін, С. Петухов, М. Повещенко, О. Федоров). При вступі дитини до початкової школи суттєво збільшується її інтелектуальне навантаження, водночас значно знижується об'єм рухової активності, що негативно позначається на її фізичному розвитку й зміцненні здоров'я (Г. Афанасьєв, П. Виноградов, Н. Лебедева, Ю. Миколаєв, Т. Тома, В. Харитонов та інші). Зважаючи на це, загострюється проблема збереження здоров'я учнів як суб'єктів навчальної діяльності, виховання у школярів культури здоров'я і здорового способу життя під час усіх напрямів навчально-виховного процесу (Н. Абаскалова, Р. Айзман, В. Базарний, В. Ірхин, В. Касаткин та ін.).

Учені наголошують, що саме в період навчання у початковій школі в учнів закладаються основи свідомого ставлення до власного здоров'я, формуються уміння і навички його охорони в умовах навчальної і позанавчальної діяльності, опанування навичок здорового способу життя (О. Пужаєва, М. Смирнов, І. Соколова, І. Чупах та ін.).

Сутність здоров'я і здорового способу життя особистості розкрито у працях філософів (А. Бутенко, В. Капустін, М. Руткевич), соціологів (В. Бовкун, І. Биховська, О. Лісовський, Л. Рубі та ін.), медиків (М. Амосов, В. Апарин, І. Брехман, Ю. Лісицин, В. Петленко), психологів і педагогів (А. Борисенко, М. Козленко, А. Куц, Б. Мицкан, О. Мищенко, Г. Презлята, М. Третьяков, С. Цвек та ін.). Обґрунтовано принципи, зміст, форми та методи здоров'язбережувальної педагогіки (М. Безруких, В. Вишневський, В. Ковалько та ін.), розроблено концепції і програми формування основ здорового способу життя у процесі фізичного виховання дошкільників, школярів і студентів (М. Віленський, Е. Вільчковський, О. Дубогай, А. Турчак та ін.).

Вирішальну роль в організації навчальної діяльності учнів початкової школи, їхньої рухової активності відіграє вчитель, на якого покладено турботу про їхній інтелектуальний, моральний і

фізичний розвиток, формування особистісних якостей і ціннісного ставлення до світу. Досліджено підготовку майбутніх учителів до виховання в учнів ціннісної орієнтації на здоровий спосіб життя (О. Вульфович, І. Герасимова, Т. Прокопенко та ін.), формування у них готовності до здоров'язберезжувального навчання молодших школярів (Л. Аллакаєва, Б. Долинський, М. Меличева та ін.), ціннісного ставлення педагога до власного здоров'я (М. Беляков, М. Доброродних, Л. Овчиннікова), формування валеологічної самосвідомості майбутніх учителів на початковому етапі професійної підготовки (О. Степкина); формування в учнів початкової школи культури здоров'я (О. Новослободська).

Доведено, що в молодшому шкільному віці засобами фізичного виховання можливо ефективно коригувати порушення здоров'я, долати відставання учнів у фізичному розвитку. Значною мірою це залежить від того, наскільки вчитель підготовлений до вирішення завдань із фізичного розвитку й формування фізичної культури учнів з урахуванням стану їхнього здоров'я, індивідуальних потреб і можливостей. Натомість, проблема підготовки вчителів початкової школи до індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів не була предметом наукових розвідок. Відтак, можна констатувати суперечності між:

- визнанням здоров'я дитини найвищою соціальною цінністю і складовою цілей початкової освіти та низькою ефективністю використання засобів фізичного виховання учнів щодо його зміцнення;

- потребою сучасної практики початкової освіти в підготовці майбутніх учителів до фізичного виховання учнів на засадах індивідуально-диференційованого підходу та відсутністю її науково-теоретичного і методичного забезпечення.

З урахуванням соціальної значущості проблеми охорони і зміцнення здоров'я учнів початкової школи засобами фізичної культури, стану теоретичної і практичної підготовки вчителів початкової школи до її вирішення було сформульовано **тему дослідження** - «Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження є складовою частиною науково-дослідної теми кафедри дошкільної педагогіки «Індивідуалізація професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі» (№ 0111U000168), що входить до наукового плану роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Тему дисертації затверджено вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол № 7 від 28 лютого 2009 р.) та узгоджено в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології НАПН України (протокол № 4 від 26. 05. 2009 р.)

Мета дослідження – науково обґрунтувати та апробувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.

Завдання дослідження:

1. Розкрити сутність індивідуально-диференційованого підходу і особливості його реалізації у фізичному вихованні учнів початкової школи.
2. Визначити сутність поняття «підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів», уточнити поняття «індивідуально-диференційований підхід до фізичного виховання учнів».
3. Обґрунтувати педагогічні умови і модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.
4. Схарактеризувати компоненти, показники, критерії і рівні підготовленості майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.
5. Розробити та апробувати експериментальну методику підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів початкової школи у вищому навчальному закладі.

Предмет дослідження – зміст і методика підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.

Гіпотеза дослідження. В основу дослідження покладено припущення, що підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів залежить від наявності у цьому процесі сукупності педагогічних умов, а саме:

- розкриття у змісті теорії і методики фізичного виховання сутності індивідуально-диференційованого підходу, його цінності та способу застосування у фізичному вихованні;
- опрацювання студентами моделей індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів початкових класів;
- набуття студентами досвіду розробки навчальних проектів фізичного виховання учнів початкової школи із застосуванням індивідуально-диференційованого підходу.

Методи дослідження. З метою виявлення стану проблеми підготовки учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів у наукових дослідженнях та практиці підготовки у вищих навчальних закладах, розкриття сутності феномена підготовленості вчителя початкової школи до застосування індивідуально-диференці-

йованого підходу у фізичному вихованні учнів, обґрунтування педагогічних умов його формування використовувався метод аналізу та узагальнення даних, представлених у наукових, навчально-методичних, довідкових джерелах і нормативних документах. Для виявлення якості підготовки вчителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів у системі початкової освіти використовувалися методи тестування та аналізу продуктів діяльності. Ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів визначалася за допомогою методу педагогічного експерименту і порівняння емпіричних даних, отриманих у контрольній та експериментальній групах. Виявлення тенденцій у змінах емпіричних даних, отриманих у контрольній та експериментальній групах до початку і після завершення формувального експерименту, їх узагальнення для кількісного та якісного аналізу, визначення достовірності, здійснювалося статистичними методами.

База дослідження. Дослідження виконано на базі факультету підготовки вчителів початкових класів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», відділення підготовки вчителів початкових класів Вищого навчального комунального закладу «Балтське педагогічне училище» Одеської області. Усього в експерименті взяли участь 472 студенти. У формувальному педагогічному експерименті брали участь 236 студентів.

Наукова новизна дослідження. Уперше визначено й обґрунтовано поняття «підготовка майбутнього вчителя початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів» (спеціально організований процес навчання майбутніх учителів початкової школи теорії і методики фізичного виховання учнів з урахуванням індивідуальних особливостей їхнього фізичного розвитку і стану фізичного здоров'я), педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів (розкриття у змісті теорії і методики фізичного виховання сутності індивідуально-диференційованого підходу, його цінності та способу застосування у фізичному вихованні; опрацювання студентами моделей індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів початкових класів; набуття студентами досвіду розробки навчальних проектів фізичного виховання учнів початкової школи із застосуванням індивідуально-диференційованого підходу); розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів, що складається з трьох етапів (узагальнювально-моделювальний, практико-збагачувальний, рефлексивно-коригувальний), форм (навчальні проекти, педагогічні кейси, конференції), методів (проблематизації, схематизації, візуалізації); схарактеризовано компоненти підготовленості майбутнього вчителя початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів (теорети-

чний, практичний, орієнтувальний-цільовий), їх показники, критерії оцінювання (поінформованість, навченість, спрямованість) та рівні (високий, достатній, низький), уточнено поняття «індивідуально-диференційований підхід до фізичного виховання учнів» (вихідна позиція, засадничий принцип діяльності вчителя, яким він керується у плануванні навчально-виховного процесу, підготовці до його здійснення і в методиці роботи з учнями з фізичного виховання). Подальшого розвитку набула теорія і методика підготовки майбутніх учителів початкової школи до фізичного виховання учнів.

Практична значущість дослідження. За матеріалами дисертаційного дослідження розроблено експериментальну програму курсу «Фізична культура з методикою викладання у початковій школі», методику її опрацювання в процесі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів, тематику навчальних проектів з індивідуалізації й диференціації фізичного виховання молодших школярів на уроках фізкультури і методичні рекомендації щодо їх розробки. Ці матеріали можуть використовуватись у практичній роботі вчителів початкової школи у процесі планування і проведення занять із фізичного виховання, у змісті навчальних курсів «Теорія і методика фізичного виховання учнів у початковій школі», що викладаються на факультетах підготовки вчителів початкової освіти і вчителів із фізичної культури і виховання у вищих навчальних закладах; у системі перепідготовки і підвищення кваліфікації вчителів початкової школи.

Упровадження результатів дослідження. Матеріали дослідження впроваджено у навчальний процес факультету підготовки вчителів початкових класів Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження № 3048 від 03.12.2012); факультету підготовки вчителів початкових класів Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка (акт про впровадження № 1518-33/03 від 25.12.2012), Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова (довідка про впровадження № 07-10/2236 від 18.09.2012), відділення підготовки учителів початкових класів Вищого навчального комунального закладу «Балтське педагогічне училище» Одеської області (акт про впровадження № 359 від 20.09.2012).

Апробація результатів дослідження відбувалася на другому міжнародному конгресі «Місія вчителя в сучасному світі» (Одеса, 2012); II міжнародному педагогічному конгресі «Теоретико-методичні засади передшкільної освіти в сучасному освітньому просторі» (Миколаїв, 2012); міжнародних - «Вища освіта в сучасному суспільстві: шляхи оновлення та засоби реформування» (Одеса, 2011); «Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика» (Одеса, 2010); «Якість вищої освіти та проблеми підготовки фахівців у вищій школі» (Одеса, 2009) науково-практичних конференціях.

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 9 наукових праць, з них 5 - у фахових

наукових виданнях України і 1 – у фаховому електронному виданні РФ.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків (2). Основний зміст дисертації викладено на 175 сторінках і містить 13 таблиць і 3 малюнки, що займають 6 сторінок основного тексту. Список використаних джерел охоплює 275 найменувань, з них 5 – іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження, розкрито її наукову новизну та практичну значущість, подано відомості щодо бази дослідження, апробації та впровадження результатів дослідження, загальної кількості публікацій, структури роботи.

У **першому розділі** «Теоретичні засади підготовки вчителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів» схарактеризовано стан проблеми підготовки вчителів початкової школи до індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів у теорії і практиці освіти, розкрито сутність індивідуально-диференційованого підходу і підготовки майбутніх учителів до його застосування у фізичному вихованні молодших школярів, обґрунтовано педагогічні умови і модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.

Початкова школа як соціальний інститут підготовки дитини до свідомої і продуктивної життєдіяльності в суспільстві важливу роль відводить її фізичному розвитку і вихованню. З моменту введення до складу обов'язкових навчальних дисциплін початкової освіти цей процес базувався на вимогах індивідуалізації і диференціації фізичного розвитку учнів. Проте відповідно до потреб розвитку суспільства, його цінностей, цілі і завдання фізичного виховання учнів у початковій школі, його загальна спрямованість і зміст змінювалися. Чинником, що тривалий час визначав цілі і завдання фізичного виховання учнів початкової школи, методика цього процесу, був фізкультурний комплекс «Будь готовий до праці й оборони» (БГПО), який виступав єдиним стандартом масової фізичної підготовки. Відповідно до виконання цього комплексу формулювалися цілі і зміст підготовки майбутніх учителів до фізичного виховання учнів.

У навчальних планах і програмах підготовки майбутніх учителів початкових класів, які впроваджувались у різні роки у вищих педагогічних навчальних закладах, навчання їх методики фізичного виховання учнів забезпечується двома нормативними дисциплінами. За цими дисциплінами цілі і зміст цього процесу розподіляються на фізичну підготовку самих студентів за різноманітними видами спорту і методичну підготовку до проведення занять із фізичної культури у школі. При цьому за кількістю навчальних годин і тривалістю навчання перевага надається фізичній підготовці самих майбутніх учителів, а не їхній теоретичній і методичній підготовці до фізи-

чного виховання учнів.

Ситуація зі станом здоров'я учнів, активізація процесів гуманізації і демократизації освіти, що відбувається на межі XX-XXI століть, привертає увагу науковців і вчителів-практиків до використання і розвитку в навчально-виховному процесі індивідуальних фізичних і психологічних ресурсів кожного учня. Зазначимо, що проблема індивідуалізації і диференціації навчання активно розроблялась у працях вітчизняних і зарубіжних педагогів і психологів на різних етапах розвитку початкової школи (П. Анохін, Є. Кабанова-Меллер, О. Кирсанов, Я. Коменський, П.Лесгафт, Е. Рабунський, С. Рубінштейн, Б. Теплов, І. Унт, К. Ушинський та ін.). Розглядаючи диференційований підхід як педагогічний інструмент підвищення ефективності навчально-виховного процесу, вчені характеризують його як засіб активізації пізнавальної активності учнів (Л. Арістова, Т. Шамова), принцип організації групових форм роботи на уроці (Х. Лейметс та ін.), засіб запобігання відставання в навчанні (М. Махмутов) тощо. Спільною є думка про те, що диференціація – це спосіб урахування індивідуальних особливостей учнів в особливій формі організації навчального процесу, коли вони об'єднуються (групуються) на підставі виділених ознак для навчання за окремими навчальними програмами і методиками. У навчальному процесі такими ознаками можуть виступати: рівень засвоєних учнями предметних знань, умінь, навичок; нахили і здатність до навчання, рівень розвитку загальних розумових здібностей, здатність до здійснення самостійної пізнавальної діяльності; сформованість інтелектуальних умінь, мисленневих дій, фізична підготовленість, стан здоров'я тощо.

Диференційоване навчання дозволяє вчителю оперативно враховувати здатність учнів до сприймання та опанування навчального матеріалу, забезпечувати оптимальний для них спосіб навчальної діяльності та рівень труднощів, створювати умови для навчання невстигаючих у розвитку та обдарованих школярів, дотримуючи обов'язкового мінімуму вимог навчальної програми. Тобто диференційоване навчання виступає зовнішньою формою і способом організації навчального процесу, що практично реалізує вимоги загального педагогічного принципу ефективного навчання – урахування вікових і індивідуальних особливостей учнів.

Отже, сутність диференційованого навчання визначаємо як особливу форму організації навчально-виховного процесу, що забезпечує оптимальний розвиток здібностей кожного учня і передбачає структурування змісту навчального матеріалу, добір форм, прийомів і засобів навчання відповідно до певних типових можливостей учнів.

Індивідуалізація і диференціація – це два боки одного процесу навчання, організація якого спрямована на збереження, врахування й розвиток індивідуальних якостей кожного учня. Поняття «диференціація» визначає спосіб організації навчального процесу в певному класі, його орієнтацію на різну за змістом, формами і методами навчальну діяльність учнів і констатує його неоднорідний характер. Індивідуалізація в цьому контексті визначає підстави, за яких здійснює-

ться диференціація, це поняття уточнює, що розподіл учнів у навчальному процесі за групами відбувається відповідно до певних характеристик, у яких відбивається їхня індивідуальність.

Індивідуально-диференційований підхід визначаємо як вихідну позицію, засадничий принцип діяльності вчителя, яким він керується у плануванні навчально-виховного процесу, підготовці до його здійснення і в методиці роботи з учнями. В основі цього підходу лежить розподіл учнів за групами відповідно до особливостей вияву індивідуальних властивостей, що впливають на успішність навчання і є значущими для їхнього особистісного й суб'єктного розвитку. У роботі вчителя початкових класів із фізичного виховання індивідуально-диференційований підхід реалізується у використанні форм і методів, методики проведення занять із фізкультури, які забезпечують диференційовану рухову активність і фізичне навантаження школярів, залежно від стану їхнього здоров'я і підготовленості до фізичних навантажень.

Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів є складовою цілісного процесу їхньої професійної підготовки, що здійснюється у вищому навчальному закладі. Результатом цього процесу виступає їхня підготовленість до застосування означеного підходу у фізичному вихованні учнів, що виявляється в усвідомленні теорії і методики фізичного виховання молодших школярів крізь призму врахування і розвитку їхніх індивідуальних фізичних можливостей і стану здоров'я; володінні практичними вміннями з проектування, організації і методичного забезпечення цього процесу, здатності до свідомого й обґрунтованого вибору засад для індивідуалізації й диференціації фізичного виховання учнів.

Підготовка майбутніх учителів до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів залежить від наявності у цьому процесі низки педагогічних умов, а саме: розкриття у змісті теорії і методики фізичного виховання сутності індивідуально-диференційованого підходу, його цінності та способу застосування у фізичному вихованні; опрацювання студентами моделей індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів початкових класів; набуття студентами досвіду розробки навчальних проектів фізичного виховання учнів початкової школи із застосуванням індивідуально-диференційованого підходу.

Відповідно до структури нормативних навчальних дисциплін за чинними навчальними планами зі спеціальності 6.010102 – «Початкове навчання» розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів, що складається з теоретичного, практичного, орієнтувально-цільового компонентів (див. рис.), які послідовно реалізувалися на узагальнювально-моделювальному, практико-збагачувальному і рефлексивно-коригувальному етапах, у формах продуктивної навчальної діяльності і методах, що спонукали їх до активної мисленнєвої діяльності, узагальнення й опредмечування педагогічних уявлень і практичного досвіду у власних педагогічних проектах із

застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів початкових класів.

У другому розділі «Експериментальна методика підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів» подано мету й експериментальну методику підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів, результати констатувального і прикінцевого зрізів формувального експерименту.

Експериментальне дослідження проходило у три етапи. Перший етап визначався цілями констатувального експерименту; другий - проходив за логікою формувального експерименту; на третьому - здійснювалось узагальнення емпіричних даних, проводився їх порівняльний аналіз, виявлялися тенденції, що діяли у процесі підготовки студентів контрольної і експериментальної груп до застосування індивідуально-диференційованого підходу в організації і проведенні фізичного виховання учнів початкової школи.

Основний параметр, який контролювався в експерименті, складала підготовленість студентів до відтворення цього підходу у взаємодії з учнями в навчально-виховному процесі. Поняття «підготовленість» у контексті підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності передбачає наявність теоретичного, практичного й орієнтувально-цільового компонентів.

Проявом теоретичного компонента підготовленості майбутнього вчителя до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів виступає його поінформованість у сутності індивідуалізації і диференціації навчання і виховання учнів, принципах і способах їх відтворення в умовах навчально-виховного процесу і, зокрема фізичному вихованні учнів. Практичний компонент виявляється в умінні майбутнього вчителя застосовувати індивідуально-диференційований підхід у процесі планування й організації фізичної діяльності учнів на уроках із фізичної культури й у позанавчальний час. Орієнтувально-цільовий компонент визначає вимоги, відповідно до яких учитель застосовує індивідуально-диференційований підхід у фізичному вихованні учнів.

Оцінювання рівнів підготовленості студентів до застосування у фізичному вихованні учнів початкової школи індивідуально-диференційованого підходу здійснювалося за критеріями: поінформованості як виміру ступеня володіння знаннями; навченості до дій як виміру вміння практично використовувати знання в організації педагогічного процесу; спрямованості як визначення орієнтирів, якими послуговується майбутній учитель у проектуванні методики фізичного виховання учнів. Відповідно до цих критеріїв було визначено й схарактеризовано три рівні.

Високий рівень підготовленості майбутнього вчителя початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у процесі фізичного виховання учнів виявляється в сві-

домих і систематизованих знаннях щодо сутності індивідуальності, ознак її прояву в дітей молодшого шкільного віку в їхньому фізичному розвитку і здоров'ї, руховій активності; змісту принципів індивідуалізації й диференціації навчально-виховного процесу, способів їх реалізації у моделях організації роботи з учнями в процесі їхнього фізичного виховання; форм і методів індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів початкової школи. Студент володіє вмін-

ням

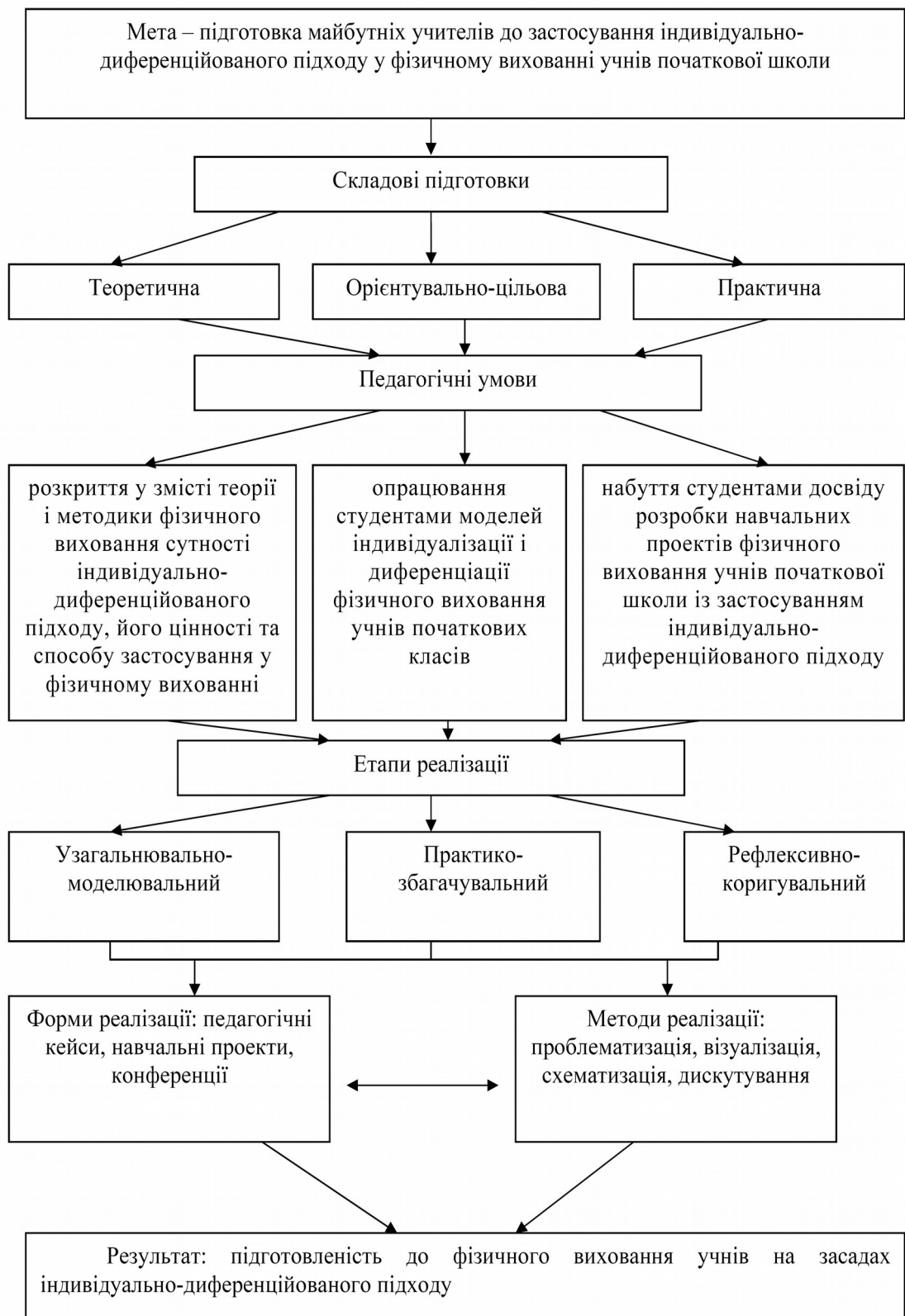

Рис. Модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів

визначати й характеризувати індивідуальність учнів через особливості їхнього фізичного розвитку, стану здоров'я і рухової активності; визначати й обґрунтовувати ознаки для застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів; розробляти й використовувати різноманітні форми і методи індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів на заняттях із фізичної культури відповідно до їхніх можливостей і з урахуванням рекомендацій, поданих у нормативних документах, навчально-методичних матеріалах.

Достатній рівень підготовленості майбутнього вчителя до використання у фізичному вихованні учнів індивідуально-диференційованого підходу визначається наявністю різнобічних, але не упорядкованих знань щодо сутності індивідуальності й ознак її прояву в дітей молодшого шкільного віку; сутності принципів індивідуалізації й диференціації навчально-виховного процесу і способів їх реалізації в початковій школі. Водночас студент не володіє знаннями щодо моделей індивідуалізації й диференціації діяльності учнів у процесі фізичного виховання, форм і методів індивідуалізації і диференціації цього процесу, способів застосування вчителем індивідуально-диференційованого підходу в процесі фізичного виховання учнів початкової школи. У нього сформовані окремі вміння щодо визначення індивідуальності учнів, її урахування в цілях і завданнях фізичного виховання. Під час складання плану і розробки методики проведення занять із фізичної культури в початковій школі майбутній учитель цього рівня використовує несистематизовані елементи оздоровчих і корегувальних вправ. Усі свої дії спрямовує на відтворення вимог навчальної програми без урахування індивідуальних можливостей учнів, зумовлених станом їхнього фізичного розвитку і здоров'я.

Низький рівень підготовленості майбутнього вчителя до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів початкової школи характеризується окремими, не впорядкованими і не повними уявленнями щодо сутності індивідуальності учнів, її прояву в їхньому фізичному розвитку і стані здоров'я, принципів індивідуалізації і диференціації навчально-виховного процесу і способів їх реалізації, особливостей реалізації індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів. У студента відсутні вміння визначати й характеризувати, враховувати на уроках індивідуальність учня, у плануванні роботи з фізичного виховання учнів орієнтується тільки на вимоги навчальної програми, не враховуючи реальні можливості учнів.

За результатами констатувального експерименту з'ясовано, що серед випускників факультету підготовки вчителів початкових класів, низький рівень підготовленості до застосування у вихованні і навчанні учнів початкової школи індивідуально-диференційованого підходу виявили 72,88 % студентів контрольної і 75,42 % - експериментальної груп, достатній – 27,12 % - контрольної і 24,58 % - експериментальної груп; високий рівень був відсутній в обох групах.

У процесі підготовки студентів експериментальної групи досліджувані педагогічні умови були

реалізовані поетапно у змісті навчального курсу з теорії і методики викладання у початковій школі фізичної культури і фізичного виховання учнів. Так, на узагальнювально-моделювальному етапі формувального експерименту відповідно до першої педагогічної умови – розкриття у змісті теорії і методики фізичного виховання сутності індивідуально-диференційованого підходу, його цінності та способу застосування у фізичному вихованні, на лекції і практичні заняття було винесено питання, обговорення яких актуалізувало психологічні, педагогічні і методичні знання студентів щодо зв'язку фізичного виховання і загального розвитку учнів; його впливу на зміцнення і коригування їхнього здоров'я, чинників, що призводять до його порушення; засобів і напрямів роботи вчителя, які дозволяють зміцнити і підтримати здоров'я учнів під час їхнього навчання у початковій школі. Оновленню і впорядкуванню підлягало змістове наповнення навчальної інформації, що розкривала сутність індивідуальності учнів, ознак її прояву в їхньому фізичному розвитку і здоров'ї, педагогічних засобах її урахування під час планування і проведення занять із фізичної культури. На лекціях і семінарських заняттях ця інформація уточнювалась, доповнювалась новими даними і систематизувалась у різноманітних моделях. На практичних заняттях студенти навчалися складати і наочно презентувати власні моделі індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів, добирати методи діагностування індивідуального стану їхньої фізичної підготовки і здоров'я, розробляти педагогічні проекти щодо їхнього розвитку і зміцнення засобами фізичного виховання.

На другому, практико-збагачувальному етапі відповідно до другої педагогічної умови - опрацювання моделей індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів початкових класів, у процесі самостійної роботи студенти навчалися, використовуючи різні джерела інформації (довідники, ресурси Інтернету, методичні рекомендації), визначати вимоги щодо обмеження фізичних навантажень і виконання фізичних вправ учнями, які мають певні порушення здоров'я; добирати системи фізичних вправ, спрямованих на зміцнення фізичного стану здоров'я учнів, що мають порушення статури, дихальної і серцево-судинної системи; розробляти варіанти індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів відповідно до завдань навчальної програми в умовах уроку з фізичної культури для конкретного (1-4) класу. Усі самостійно опрацьовані студентами матеріали упорядковувались у педагогічних кейсах.

За структурою ці кейси складались із кількох файлів, у яких студенти зберігали інформацію з фактами позитивного і негативного впливу занять фізичною культурою на стан фізичного здоров'я учнів; наочні схеми, рисунки й описи моделей організації фізичного виховання учнів у початковій школі; методики діагностування стану фізичної підготовки і фізичного здоров'я учнів; методики фізичного виховання розвивального, коригувального, оздоровчого і лікувального спрямування; вправи для зміцнення фізичного здоров'я учнів за певними напрямками (виправлення постави, опорно-рухового апарату, зміцнення дихальної, серцево-судинної системи, координації рухів та ін.). В окремому файлі містилися матеріали з методичними рекомендаціями, порадами і вимогами щодо

обмеження фізичного навантаження і фізичних вправ учнів із певними порушеннями у фізичному здоров'ї.

Накопичена і систематизована в педагогічних кейсах інформація використовувалась у розробці студентами навчальних проектів щодо застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів, які передбачали розробку індивідуальної програми і методики фізичного виховання учня, що потребує спеціальної уваги і підтримки за станом фізичного здоров'я. За основу для створення такої програми приймалися дані обстеження учнів певного класу початкової школи, де студенти проходили педагогічну практику.

За структурою проект складався з кількох блоків. Перший блок містив інформацію про: 1) кількісний склад класу, що відображало реальну ситуацію у конкретній школі; 2) загальну характеристику учнів класу за станом їхнього здоров'я і рівнем фізичної підготовки. Ця інформація надавалась студентам у повному обсязі у вигляді об'єктивних умов для розробки навчального проекту. Другий блок містив формулювання: ключової проблеми, яку студент убачав у фізичному вихованні наявного контингенту учнів і яка, на його думку, потребує розв'язання; мети і завдань його діяльності, як учителя, що необхідні для вирішення визначеної проблеми. Третій блок складався з кількох фрагментів з описом: методики збору інформації з діагностування стану фізичної підготовки і фізичного здоров'я учнів; загальної концепції розподілу учнів класу для занять із фізичної культури за рівнем фізичної підготовки і станом здоров'я групи; вимог шкільної програми з фізичного виховання учнів певного класу і рекомендованих нормативів; обмежень, які існують щодо фізичного навантаження і виконання фізичної діяльності дітьми із порушеннями здоров'я; медичних рекомендацій щодо фізичного виховання дітей із порушенням здоров'я, які є у класі.

Четвертий блок проекту складався з опису: перспективної програми фізичного виховання учнів виокремленої групи; системи фізичних вправ і рухливих ігор, методичних рекомендацій щодо роботи вчителя з кожною групою; методики організації диференційованого фізичного виховання учнів в умовах спільного уроку з фізичної культури; передбачуваних досягнень учнів у фізичному вихованні під впливом методичних рекомендацій розробника проекту за визначений термін часу. На завершення проекту студенти повинні були надати список джерел, у яких вони знаходили необхідну інформацію. Навчальні проекти створювалися студентами за рахунок часу, відведеного за навчальною програмою на самостійну роботу і підготовку індивідуально-дослідних навчальних завдань і не перевищували 25-30 годин.

На рефлексивно-коригувальному етапі відповідно до третьої педагогічної умови - набуття студентами досвіду розробки навчальних проектів фізичного виховання учнів початкової школи із застосуванням індивідуально-диференційованого підходу, - навчальні проекти з індивідуалізації та диференціації фізичного виховання учнів на уроках з фізичної культури пре-

зентувались і захищалися. Участь у дискусії дозволяла студентам висловити аргументи на захист і уточнення власної позиції щодо певного фрагменту проекту; усвідомити сильні і слабкі сторони своїх міркувань, способів оформлення думок, їх формулювання; відповідності результатів заявленій меті і завданням проекту.

Результати прикінцевого зрізу з виявлення рівнів підготовленості студентів до застосування у фізичному вихованні учнів початкової школи індивідуально-диференційованого підходу подано в таблиці.

Таблиця

Рівні підготовленості майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів до і після формувального експерименту (у%)

Рівні	КГ		ЕГ	
	До	Після	До	Після
Високий	-	-	-	26,3
Достатній	27,12	27,97	24,58	57,6
Низький	72,88	72,03	75,42	16,1
Разом	100	100	100	100

Із таблиці бачимо, що в експериментальній групі після завершення формувального експерименту високого рівня досягли 26,3% студентів, достатній - виявили 57,6% студентів (було 24,58%); низький рівень підготовленості засвідчили 16,1% студентів (було 75,42%). У контрольній групі ці зміни були менш значущі: високий рівень був відсутній, достатній рівень виявили 27,97% (було 27,12%) і низький - 72,03% студентів (було 72,88%).

Перевірка експериментальних даних за критерієм Стьюдента підтвердила їх достовірність на рівні 0,05, що засвідчує ефективність підготовки майбутніх педагогів до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів за визначеними педагогічними умовами.

ВИСНОВКИ

У дисертації представлено нове вирішення наукової проблеми, що виявляється в науковому обґрунтуванні педагогічних умов і методики підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.

1. Індивідуально-диференційований підхід - це вихідна позиція, засадничий принцип діяльності вчителя, яким він керується у плануванні навчально-виховного процесу, підготовці до його здійснення і в методиці роботи з учнями. В основі цього підходу лежить розподіл учнів за групами залежно від особливостей прояву в них індивідуальних властивостей, що впливають на успішність навчального процесу і значущих для особистісного і суб'єктного розвитку учнів. У роботі вчителя початкових класів із фізичного виховання індивідуально-диференційований під-

хід реалізується у використанні форм і методів, методики проведення занять із фізкультури в цілому, які забезпечують диференційовану рухову активність і фізичне навантаження школярів, залежно від стану їхнього здоров'я і підготовленості до фізичних навантажень.

2. Диференційоване навчання визначається як особлива форма організації навчально-виховного процесу, що спрямована на оптимальний розвиток здібностей кожного учня і передбачає структурування змісту навчального матеріалу, добір форм, прийомів і засобів навчання відповідно до певних типових особливостей учнів. Індивідуалізація в цьому контексті виявляє ознаки, за яких здійснюється диференціація, уточнює розподіл учнів у навчальному процесі за групами, що здійснюється відповідно до тих характеристик, в яких відбивається їхня індивідуальність.

3. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів відбувається як спеціально організований процес навчання теорії і методики фізичного виховання з урахуванням індивідуальних особливостей молодших школярів, їхнього фізичного розвитку і стану фізичного здоров'я. Вона є складовою цілісного процесу їхньої професійної підготовки і здійснюється у вищому навчальному закладі.

Новоутворенням, що виникає в результаті спеціальної цілеспрямованої підготовки до професійно-педагогічної діяльності є підготовленість учителів початкової школи до застосування у фізичному вихованні учнів індивідуально-диференційованого підходу. Проявом теоретичного компонента цієї підготовленості виступала обізнаність студентів із сутністю індивідуалізації і диференціації навчання і виховання учнів, принципами і способами їх відтворення в умовах навчально-виховного процесу і, зокрема, фізичному вихованні учнів. Практичний компонент підготовленості виявлявся в їхньому вмінні практично застосовувати індивідуально-диференційований підхід у плануванні й організації фізичної діяльності учнів на уроках з фізичної культури й поза навчальний час. Орієнтувально-цільовий - визначає цілі, на досягнення яких зорієнтована діяльність учителя початкової школи при застосуванні у фізичному вихованні учнів індивідуально-диференційованого підходу.

Відповідно до критеріїв поінформованості, навченості і спрямованості підготовленість майбутніх учителів початкової школи до застосування у фізичному вихованні учнів індивідуально-диференційованого підходу виявляється на високому, достатньому і низькому рівнях.

4. Підґрунтям педагогічних умов, що забезпечують підготовку майбутніх учителів початкової школи до застосування у фізичному вихованні молодших школярів індивідуально-диференційованого підходу, виступають суперечності між суб'єктом і об'єктом діяльності, які розв'язуються завдяки цілеспрямованій і спеціально організованій активності суб'єкта, в якій він виявляє своє ставлення до об'єкта, розуміння його цінності й природних властивостей. З

урахуванням цього визначено такі педагогічні умови підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів: розкриття у змісті теорії і методики фізичного виховання сутності індивідуально-диференційованого підходу, його цінності та способу застосування у фізичному вихованні; опрацювання студентами моделей індивідуалізації і диференціації фізичного виховання учнів початкових класів; набуття студентами досвіду розробки навчальних проектів фізичного виховання учнів початкової школи із застосуванням індивідуально-диференційованого підходу.

5. У дослідженні розроблено модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів, що базується на узагальненні психологічних, педагогічних і методичних знань і умінь студентів, набутих ними до моменту вивчення теорії і методики фізичного виховання. За структурою вона містить три етапи – узагальнювально-моделювальний, практико-збагачувальний, рефлексивно-коригувальний, і змістовно забезпечується реалізацією визначених педагогічних умов із використанням таких форм навчання, як навчальні проекти, педагогічні кейси, конференції; проблематизації, схематизації, візуалізації навчальної інформації як методів навчання.

6. За результатами формувального експерименту, високий рівень підготовленості до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів виявили 26,3% студентів експериментальної групи, достатній - 57,6%, низький - 16,1%. У контрольній групі означену підготовленість на високому рівні не виявив жодний студент, достатній рівень засвідчили 27,97% і низький - 72,03% студентів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми. Перспективи подальших досліджень убачаємо у виявленні і розвитку особистісних якостей майбутніх учителів початкової школи, що впливають на характер і зміст індивідуальної взаємодії і співпраці з кожним учнем; їхній підготовці до застосування індивідуально-диференційованого підходу в інших аспектах і напрямках навчально-виховної роботи з учнями; зв'язку підготовленості майбутніх учителів до застосування індивідуально-диференційованого підходу у навчанні і вихованні учнів початкової школи і їхньої готовності до інноваційної діяльності.

Основні положення дисертації викладено в таких публікаціях автора:

1. Іванніков С. І. Індивідуально-диференційований підхід у змісті і методиці підготовки майбутніх учителів початкових класів до фізичного виховання учнів / С. І. Іванніков // Науковий вісник Донбасу : електронне наукове видання. – 2012. – №1(17). – Режим доступу :

<http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN17/index.htm>

2. Іванніков С. І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів / С. І. Іванніков // Наука і освіта. – 2012. –

№ 5. – С. 28–31.

3. Іванніков С. І. Індивідуально-диференційований підхід як принцип підвищення ефективності фізичного виховання в системі дошкільної і початкової освіти / С. І. Іванніков // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського : зб.наук. праць. – Вип.1.37. – Миколаїв : МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2012. – С. 128–131. – (Сер. : Педагогічні науки).

4. Іванніков С. І. Педагогічні умови підготовки вчителів до індивідуально-диференційованого підходу у навчанні учнів у контексті розвитку сучасної школи / С. І. Іванніков // Науковий вісник Донбасу : електронне наукове видання. – 2012. – № 3(19). — Режим доступу :

<http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/NN19/index.htm>

5. Иванников С. И. Формирование компетентности будущих учителей начальной школы в обеспечении индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся / С. И. Иванников // Современные проблемы науки и образования. – 2013. – № 1; URL:

www.science-education.ru/107-8193

6. Іванніков С. І. Експериментальне дослідження підготовленості майбутніх учителів початкової школи до застосування у фізичному вихованні учнів індивідуально-диференційованого підходу / С. І. Іванніков // Вісник Черкаського університету. – 2013. – № 3(256). – С. 34–38. – (Сер. : Педагогічні науки).

7. Іванніков С. І. Фізичне виховання майбутніх учителів як педагогічна проблема : матеріали міжнар. наук.–практ. конф. [«Якість вищої освіти та проблеми підготовки фахівців у вищій школі»], (Одеса, 22–23 жовтня 2009 р.) / М-во освіти і науки, Південноукр. держ. пед. ун-т імені К. Д. Ушинського. – О. : Південноукр. держ. пед. ун-т імені К.Д. Ушинського”, 2009. – С. 43–45.

8. Иванников С. И. Пути и средства повышения эффективности физического воспитания в начальной школе : материалы всеукр. конф. [«Сучасна вища освіта в умовах реформування: проблеми, теорія, практика»], (Одеса, 7-8 жовтня, 2010 р.) / М-во освіти і науки, Південноукр. держ. пед. ун-т імені К.Д.Ушинського. – О. : Південноукр. держ. пед. ун-т імені К.Д.Ушинського, 2010. – С. 39–41.

9. Іванніков С. І. Зміст підготовки майбутніх учителів початкової школи до фізичного виховання учнів та логіка його структурування : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. [«Вища освіта в сучасному суспільстві: шляхи оновлення та засоби реформування»], (Одеса, 6–7 жовтня 2011 р.) / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського». – О. : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2011. – С. 39–41.

АНОТАЦІЯ

Іванніков С.І. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до застосування інди-

відуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти. – Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», МОН України – Одеса, 2013.

Дисертаційне дослідження присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів. Розкрито сутність і особливості реалізації індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів початкової школи. Визначено структуру, обґрунтовано педагогічні умови і модель підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів; схарактеризовано компоненти (теоретичний, практичний, орієнтувально-цільовий), показники, критерії (поінформованість, навченість, спрямованість) і рівні (високий, достатній, низький) їхньої підготовленості до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів. Розроблено експериментальну методику підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування індивідуально-диференційованого підходу у фізичному вихованні учнів.

Ключові слова: підготовка, майбутні вчителі початкової школи, фізичне виховання учнів, індивідуально-диференційований підхід, підготовленість, педагогічні умови.

АННОТАЦІЯ

Иванников С.И. Подготовка будущих учителей начальной школы к использованию индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Государственное учреждение «Пивденноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», МОН України. - Одеса, 2013.

Диссертационное исследование посвящено проблеме подготовки будущих учителей начальной школы к использованию индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся.

Раскрыты сущность и особенности реализации индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся начальной школы. Охарактеризованы структура и содержание подготовки будущих учителей начальной школы к использованию в физическом воспитании учащихся индивидуально-дифференцированного подхода, проведен ретроспективный анализ их становления.

Впервые обосновано и сформулировано понятие «подготовка будущего учителя начальной

школы к использованию индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся» (специально организованный процесс обучения будущих учителей начальной школы теории и методике физического воспитания учащихся с учетом индивидуальных особенностей их физического развития и состояния физического здоровья); выделены и обоснованы педагогические условия подготовки будущих учителей начальной школы к использованию индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся (раскрытие в содержании теории и методики физического воспитания сущности индивидуально-дифференцированного подхода, его ценности и способа применения в физическом воспитании; освоение студентами моделей индивидуализации и дифференциации физического воспитания учащихся начальных классов; приобретение студентами опыта разработки учебных проектов по физическому воспитанию учащихся с использованием индивидуально-дифференцированного подхода). Разработана экспериментальная модель подготовки будущих учителей начальной школы к применению индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании школьников, которая включает три этапа (обобщающе-моделирующий, практико-обогащающий, рефлексивно-корректирующий), формы (учебные проекты, педагогические кейсы, конференции) и методы (проблематизации, схематизации, визуализации) обучения.

Охарактеризовано новообразование, которое возникает в результате специальной подготовки – подготовленность учителей начальной школы к использованию в физическом воспитании школьников индивидуально-дифференцированного подхода, его компоненты (теоретический, практический, ориентировочно-целевой). Проявлением теоретического компонента такой подготовленности выступает осведомленность студентов с сущностью индивидуализации и дифференциации обучения и воспитания учащихся, принципами и способами их воспроизведения в условиях учебно-воспитательного процесса, в частности, физическом воспитании учащихся. Практический компонент подготовленности проявлялся в их умении практически применять индивидуально-дифференцированный подход в планировании и организации физической деятельности учащихся на уроках по физической культуре и вне учебное время. Ориентировочно-целевой компонент определяет цели, на достижение которых ориентирована деятельность учителя начальной школы по применению в физическом воспитании учащихся индивидуально-дифференцированного подхода.

Выделены показатели, критерии оценивания (информированность, обученность, направленность) и уровни (высокий, достаточный, низкий) подготовленности будущих учителей начальной школы к использованию индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании учащихся, уточнено понятие «индивидуально-дифференцированный подход к физическому воспитанию учащихся» (исходная позиция, основополагающий принцип деятельности учителя, которым он руководствуется при планировании учебно-воспитательного процесса, подготовке к его осу-

ществлению и в методике работы с учениками по их физическому воспитанию). Разработана и апробирована экспериментальная программа учебного курса «Физическая культура с методикой преподавания в начальной школе», методика его освоения в процессе подготовки будущих учителей начальной школы к использованию индивидуально-дифференцированного подхода в физическом воспитании школьников.

Ключевые слова: подготовка, будущие учителя начальной школы, физическое воспитание учащихся, индивидуально-дифференцированный подход, подготовленность, педагогические условия.

ANNOTATION

Ivannikov S.I. Future Primary School Teachers' Training for the Use of the Individual-and-Differential Approach to Pupils' Physical Education.-Manuscript.

The dissertation for a Candidate degree of Pedagogical Sciences in speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”, Ministry of Education and Science of Ukraine – Odessa, 2013.

The dissertational research is devoted to the problem of future primary school teachers' training for the use of the individual-and-differential approach to pupils' physical education.

The essence and peculiarities enabling the realization of the individual-and-differential approach to primary school pupils' physical education are revealed.

The structure of future primary school teachers' training for the use of the individual-and-differential approach to pupils' physical education is defined.

The pedagogical conditions and model of future primary school teachers' training for the use of the individual-and-differential approach to pupils' physical education are grounded; the components (theoretical, practical, orienting-and-targeting), indices, criteria (awareness, skillfulness, directedness) as well as the levels (high, mid, low) of their preparedness for the use of the individual-and-differential approach to pupils' physical education are characterized.

The experimental methods aimed at training the future primary school teachers to use the individual-and-differential approach to pupils' physical education are elaborated.

Key words: training, future primary school teachers, pupils' physical education, individual-and-differential approach, preparedness, pedagogical conditions.